

JUSTYNA BARON, RADOSŁAW KUŻBIK

INWENTARYZACJA WYBRANYCH CMENTARZYSK KURHANOWYCH Z EPOKI BRĄZU Z TERENU ŚRODKOWEGO NADODRZA

ABSTRAKT

W artykule przedstawiono wyniki inwentaryzacji terenowej przeprowadzonej na pięciu stanowiskach, znanych z literatury, przede wszystkim starszej, jako cmentarzyska kurhanowe datowane na środkową i późną epokę brązu. W ramach inwentaryzacji sporządzono plany warstwiczne cmentarzysk oraz zweryfikowano liczbę kurhanów i ich zasięg występowania. Artykuł zawiera także informacje o kontekście topograficznym, w którym zarejestrowano cmentarzyska oraz porównanie obecnego ich stanu zachowania z informacjami archiwalnymi.

SŁOWA KLUCZOWE

III-V okres epoki brązu, kurhan, topografia, Środkowe Nadodrze

ABSTRACT

In the article they presented the results of field cataloguing conducted on five sites known from the literature, mainly the older one, as the barrow cemeteries dated on the middle and late Bronze Age. Within this cataloguing the contour line plans of the cemeteries were made and they verified the number of barrows and the range of their occurrence. The article also comprises the information on topography context in which the cemeteries were registered, as well as a comparison of their present state with the archive information.

KEY WORDS

the 3rd-5th period of Bronze Age, barrow, topography, Middle Odra River territory

W dniach 9-12 maja 2011 roku przeprowadzono inwentaryzację terenową cmentarzysk kurhanowych, które są znane przede wszystkim z danych archiwalnych i określane są jako stanowiska datowane na późniejszą fazę epoki brązu. Były to cmentarzyska w Bobrownikach, Mirocinie Dolnym, Studzieńcu (pow. nowosolski), Dąbrowie (pow. zielonogórski) i Tarnowie Jeziernym (pow. wschowski), na terenie województwa lubuskiego. Głównym celem podjętych prac inwentaryzacyjnych było stworzenie aktualnych planów warstwicznych dla tych stanowisk oraz weryfikacja znanych z litera-

tury ustaleń dotyczących liczby, wielkości i zasięgu występowania kurhanów. Pracami w terenie kierowała dr Justyna Baron oraz mgr Radosław Kuźbik, a wzięli w nich udział studenci archeologii z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach programowej wycieczki badawczej¹.

¹ Byli to: Radosław Biel, Lucyna Grad, Natalia Kocowska, Dagmara Król, Elżbieta Łuczkiewicz, Marcin Mokiejewski, Małgorzata Olszewska, Tomasz Pichliński, Ewelina Sikorska, Marcin Stoces, Łukasz Strapagiel, Oskar Struzik i Wahili Archia Chiari.

Równoległe do prac inwentaryzacyjnych był realizowany projekt badawczy Oddziału Lubuskiego Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich pod nazwą: „Cyfrowa inwentaryzacja cmentarzysk kurhanowych kultury łużyckiej na terenie województwa lubuskiego”, który zakładał wykonanie numerycznego modelu terenu (NMT) m.in. dla stanowisk w Bobrownikach, Dąbrowie, Mirocinie Dolnym, Studzieńcu i Tarnowie Jeziernym (Orlicka-Jasnoch 2012).

Na obszarze środkowego Nadodrza, według najnowszych danych, znajdują się 83 cmentarzyska kurhanowe datowane na różne fazy epoki brązu, związane z osadnictwem ludności kultury łużyckiej (Kuźbik 2010, 30-52). Mimo że znaczna część z nich była już wcześniej przedmiotem badań, m.in. wykopaliskowych, to jednak tylko nieliczne mają sporządzone plany, a najczęściej są to raczej ogólne i niedokładne szkice sytuacyjne. W wielu przypadkach nie uwzględniają one takich szczegółów, jak forma kurhanów oraz ukształtowanie terenu. Sporządzenie takich planów jest też konieczne w sytuacji zagrożenia dla istnienia ich nasypów i zmieniającego się otoczenia.

Do badań wytypowano pięć cmentarzysk kurhanowych położonych w północnej części Dolnego Śląska różniących się m.in. miejscem usytuowania, zajmowaną powierzchnią, liczbą zarejestrowanych obiektów oraz datowaniem (tabela 1). W przypadku nekropoli w Studzieńcu zachodzi uzasadnione podejrzenie, że pracami badawczymi objęto tylko najdalej na południe wysunięte zgrupowanie nasypów. Pozostałe obiekty przypuszczalnie rozlokowane są około 150 m na północ, w gęstym lesie iglastym. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę stanowisk oraz wyniki inwentaryzacji.

1. BOBROWNIKI, STAN. 2 (dawniej Bobrowniki Odrzańskie), gm. Otyń, pow. nowosolski

Nr obszaru AZP: 63-16/2

Położenie: wysokopienny las mieszany

Obszar stanowiska: ~ 0,7 ha

Liczba kurhanów: 9

Chronologia: IV-V okres epoki brązu

Cmentarzysko położone jest na wschodniej krawędzi Wzniesień Zielonogórskich, na terenie charakteryzującym się znacznym zróżnicowaniem wysokości. Kurhany znajdują się około 100 m na zachód od stoku stromo opadającego (około 40 m) w kierunku Śląskiej Ochli i doliny Odry.

Najwcześniejsze informacje dotyczące cmentarzyska kurhanowego w Bobrownikach pochodzą z początku lat 30. XX wieku. W starszej literaturze archeologicznej zachowała się krótka wzmianka mówiąca o odkryciu w 1931 roku, w pobliżu miejscowości *Bobernic*, co najmniej kilku kurhanów. W ich wnętrzu natrafiono na

groby ciałopalne, wyposażone w naczynia ceramiczne z IV-V okresu epoki brązu. Co ważne odnotowania, w najbliższym sąsiedztwie nasypów wystąpiły groby płaskie wyposażone w popielnice i naczynia przystawne z tego samego okresu (Altschlesische Blätter 1931, 12; 1936, 227). Należy też zaznaczyć, że jest to jedno z niewielu cmentarzysk na środkowym Nadodrzu, na którym stwierdzono współwystępowanie obu form grobowych – płaskich i z widocznym nasypem.

W trakcie pomiarów stanowiska zlokalizowano dziewięć kurhanów (ryc. 1). Wzniesiono je w niewielkiej odległości od siebie, w odstępach nieprzekraczających 20 m. W obrębie nekropoli zarysowują się dwa skupiska. Największe z nich – wschodnie – składa się z pięciu nasypów, tworzących układ liniowy wzdłuż osi północ-południe. Niestety, z przyczyn technicznych jeden z obiektów nie znalazł się na sporządzonym planie. W terenie wyznaczał on południowo-wschodni kraniec cmentarzyska. W skład drugiego skupiska – zachodniego – wchodzi pozostałe kurhany. One również tworzyły układ liniowy na osi północ-południe.

2. DĄBROWA, STAN. 1, gm. Zabór, pow. zielonogórski

Nr obszaru AZP: 63-16/21

Położenie: wysokopienny las liściasty

Obszar stanowiska: ~ 6 ha

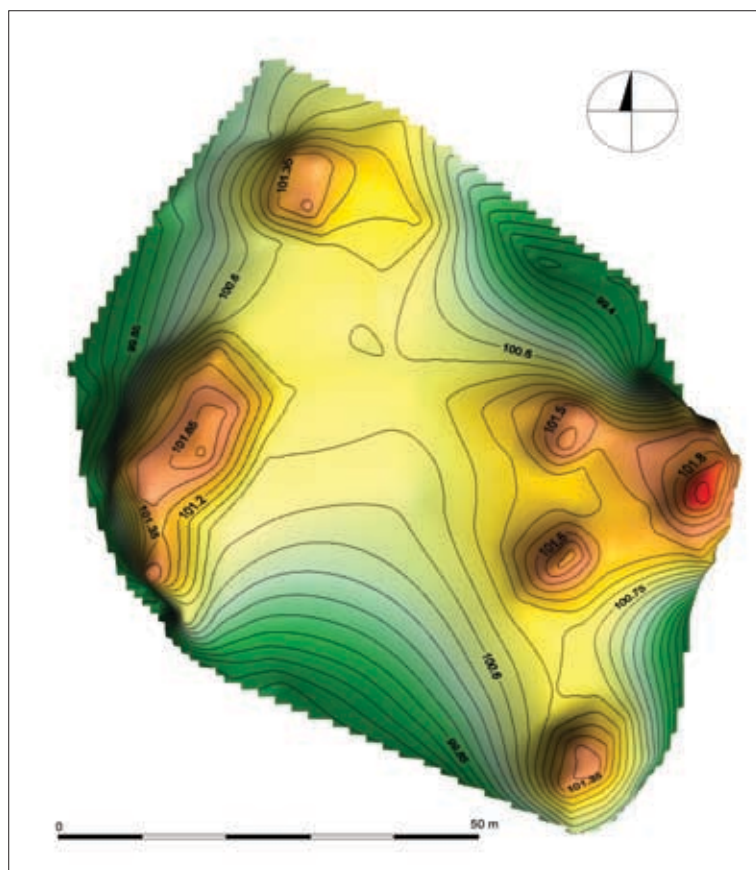
Liczba kurhanów: 55

Chronologia: IV okres epoki brązu

Cmentarzysko znajduje się na wschodnim krańcu Wzniesień Zielonogórskich, w pobliżu ujścia Śląskiej Ochli do Odry. Jest ono usytuowane w terenie silnie pofałdowanym o deniwelacji wynoszącej około 20 m. Stanowisko zajmuje obszar o powierzchni około 6 ha, od strony północnej i północno-zachodniej ogranicza je wąwóz, natomiast od strony wschodniej i południowo-wschodniej stok opadający stromo w kierunku Odry.

W starszej literaturze archeologicznej omawiane cmentarzysko figuruje pod dwiema nazwami. Pierwsza z nich to *Deutsch-Wartenberg* (dzisiejszy Otyń), druga to *Kukawe* – miejscowość obecnie nieistniejąca. W polskim piśmiennictwie przez wiele lat funkcjonowała nazwa Otyń. Aktualna nazwa stanowiska – Dąbrowa – ma relatywnie krótką metrykę, została ona nadana w trakcie badań prowadzonych w ramach AZP.

Najwcześniejsze informacje mówiące o odkryciu kurhanów w pobliżu Dąbrowy pochodzą z końca XIX wieku. Jak wynika z literatury, pierwsze „wykopaliska” zostały przeprowadzone przez amatorów starożytności w 1892 roku. W rezultacie przekopano jeden z kurhanów, natrafiając w jego wnętrzu na grób popielnicowy oraz przedmioty wykonane z brązu. Odkrycie to stanowiło asumpt do podjęcia w następnym roku prac wykopaliskowych pod kierownictwem

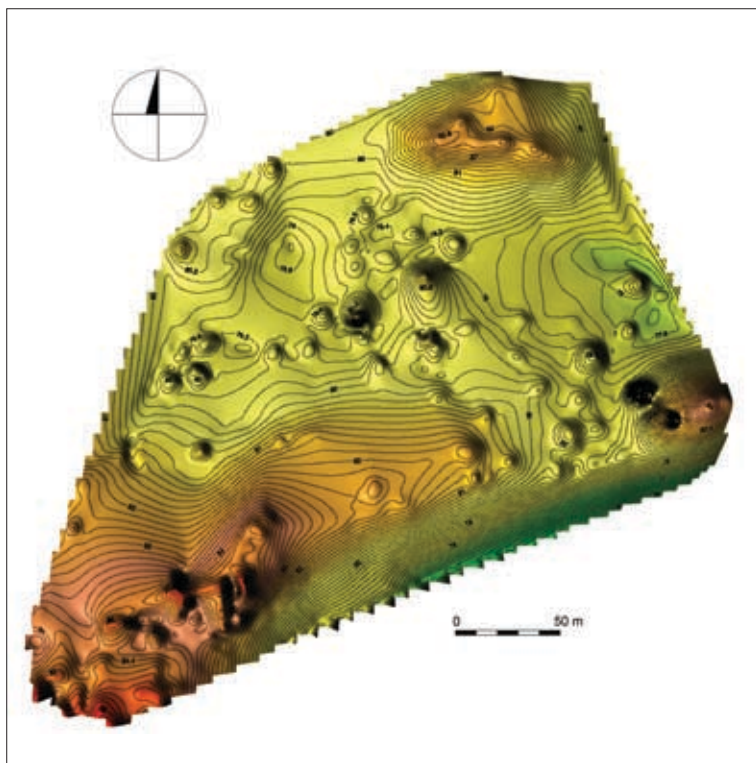

Ryc. 1. Plan stanowiska Bobrowniki nr 1
 FIG. 1. Bobrowniki No. 1 site plan

Hansa Segera. W ich trakcie przebadano 17 kurhanów. Stan zachowania większości z nich oceniono jako zły. W niektórych przypadkach zniszczenia były na tyle rozległe, że obejmowały one swoim zasięgiem, oprócz znacznej części nasypu ziemnego, także konstrukcje wewnętrzne, tj. bruki i kręgi kamienne oraz groby. Co ważne odnotowania, tylko w nielicznych kurhanach natrafiono na obiekty sepulkralne. Były to na ogół groby ciałopalne, składające się z silnie uszkodzonych naczyń ceramicznych oraz przepalonych kości ludzkich. Do nader istotnych spostrzeżeń, dotyczących obrządku pogrzebowego, należy zaliczyć fakt wystąpienia na cmentarzysku w Dąbrowie „pustych” kurhanów – tzw. cenotafów (Mertins 1899, 517-522). Z inicjatywy miejscowego pastora, w tym samym roku przeprowadzono kolejne amatorskie wykopaliska, w trakcie których rozkopano siedem grobów kurhanowych. Niestety szczegółowe informacje na ich temat są bliżej nieznanne (zob. Marcinkian 1974, 47).

Badania podjęte w 2011 roku koncentrowały się przede wszystkim na sporządzeniu jak najdokładniejszego planu stanowiska uwzględniającego – oprócz nasypów ziemnych – również ukształtowanie terenu. Na przestrzeni około 6 ha zarejestrowano ogółem 55

różnej wielkości kurhanów, w kilku przypadkach wraz z towarzyszącymi im – fragmentarycznie zachowanymi – rowami dookolnymi (ryc. 2). Większość z nich (73%) to nieduże obiekty o średnicy około 10 m i wysokości od 0,2 do 0,6 m. Są one stosunkowo dobrze zachowane. Na ich powierzchni nie zaobserwowano śladów umyślnego niszczenia, takich jak na przykład wkopy rabunkowe. Biorąc jednak pod uwagę ich obecną wielkość należy liczyć się z prawdopodobieństwem, że część z tych nasypów została – w mniejszym lub większym stopniu – zniszczona na skutek erozji bądź działalności człowieka. O wiele lepiej wygląda sytuacja w przypadku dużych kurhanów, gdyż ich konstrukcje są bardziej stabilne i odporne na uszkodzenia. Na cmentarzysku w Dąbrowie znajduje się łącznie 15 takich obiektów. Większość z nich (11) ma średnicę około 15 m i wysokość 0,7-1,2 m, z wyjątkiem czterech największych nasypów, wzniesionych na planie elipsy bądź owalu o średnicy 20-30 m i wysokości od 2,0 do 2,6 m. Odległość między poszczególnymi kurhanami jest zróżnicowana, w skupiskach może ona wynosić od 10 do 20 m, natomiast poza nimi nie więcej niż 50 m. Jak już na wstępie odnotowano, cmentarzysko zostało usytuowane w miejscu trudno dostępnym – na cyplu wysuniętym

RYC. 2. Plan stanowiska Dąbrowa nr 1

FIG. 2. Dąbrowa No. 1 site plan

w głąb doliny Odry – w terenie silnie pofałdowanym, a od strony zachodniej sąsiadującym z rozległym wzniesieniem. Układ rozmieszczenia dąbrowskich kurhanów w znacznym stopniu dopasowany jest do topografii terenu. Największe zgrupowanie nasypów znajduje się w jego północnej i południowo-wschodniej części, na terenach odznaczających się najmniejszym nachyleniem, względnie płaskich.

3. MIROCIN DOLNY, STAN. I, gm. Koźuchów, pow. nowosolski

Nr obszaru AZP: 65-14/53

Położenie: niskopienny las iglasty

Obszar stanowiska: ~ 1,0 ha

Liczba kurhanów: 5

Chronologia: IV epoki brązu

Badane cmentarzysko leży w terenie pofałdowanym, na północnym skraju Wzgórz Koźuchowskich. W odległości około 1 km od niego znajdują się dwa niewielkie strumienie: Mirotka i Męcina, które z kolei uchodzą do oddalonej o około 5 km Czarnej Strugi.

Najwcześniejsze informacje mówiące o odkryciu w pobliżu Mirocina Dolnego skupiska kurhanów pochodzą z połowy lat 20. XX wieku. W 1925 roku jeden z okolicznych mieszkańców przeprowadził na własną rękę „wykopaliska”, w trakcie których natrafił na grób ciałopalny z epoki brązu. W tym samym roku

powiadomiono Georga Raschkego o dokonanym odkryciu. Wstępne oględziny miejsca wykopalisk pozwoliły stwierdzić, że zabytki pochodziły ze znacznie uszkodzonego kurhanu o średnicy 14 m i wysokości 0,8-1 m. Aby chronić obiekt przed całkowitym wyrabowaniem, podjęto decyzję o kontynuowaniu prac archeologicznych. W środkowej części nasypu zalegała silnie rozwleczona warstwa kamieni tworząca pierwotnie bruk oraz trzy obiekty sepulkralne. Jednym z nich był grób centralny. W skład jego wyposażenia wchodziły co najmniej 24 naczynia ceramiczne, szpila, bransoleta oraz zawinięty w spiralę drut brązowy. Na skraju nasypu odsłonięto drugą konstrukcję kamienną – krąg, w obrębie którego znajdowały się dwa groby poboczne. Kurhan ten, zważywszy na cechy odkrytych w nim zabytków archeologicznych, datowano na IV okres epoki brązu (Raschke 1926, 218-232, tabl. 36-40). W przeciągu następnych pięciu lat (do 1930 roku) przebadano jeszcze cztery mogiły. Niestety, wyniki tych wykopalisk nigdy nie zostały opublikowane. W archiwum Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu zachowały się materiały, z których wynika, że w kurhanach tych znajdowały się groby ciałopalne z IV okresu epoki brązu (Kwapiński 1986, 138). Kolejne wykopaliska przeprowadzono dopiero w 1972 roku. Do badań wytypowano kurhan, który posiadał silnie uszkodzony nasyp ziemny, o wymiarach

podstawy 9-13 m i wysokości 0,45 m. Wewnątrz natrafiono na grób centralny zabezpieczony od północy czterema kamieniami, wyposażony w naczynia ceramiczne (popielnica nakryta misą) datowane na IV okres epoki brązu. W odległości 1,5 m na południe od pochówku głównego znajdował się grób poboczny o analogicznej chronologii (Informator Archeologiczny 1973, 72-73). Sumując powyższe informacje należy stwierdzić, że jest to obecnie najmłodsze cmentarzisko kurhanowe ludności kultury łużyckiej znane na środkowym Nadodrzu. Jest to zarazem jedyna tego typu nekropola założona w miejscu wcześniej nie użytkowanym, czyli na tzw. surowym korzeniu.

Badania archeologiczne przeprowadzone w 2011 roku miały charakter nieinwazyjny. W ich trakcie sporządzono plan hipsometryczny stanowiska obejmujący teren o powierzchni około 1ha. W jego obrębie zlokalizowano pięć nasypów ziemnych (ryc. 3). Większość z nich

to obiekty o średnicy około 25 m i wysokości od 0,3 do 1 m, z wyjątkiem jednego, który ma podstawę w zarysie elipsy o wymiarach 25 × 35 m i wysokości około 2 m. Na cmentarzysku tym kurhany są rozmieszczone liniowo, w wąskim pasie o szerokości 30 m i długości 200 m, zorientowanym wzdłuż osi wschód-zachód.

4. STUDZIENIEC, STAN. 7 I 8, gm. Kozuchów, pow. nowosolski

Nr obszaru AZP: 65-14/134 oraz 65-14/135

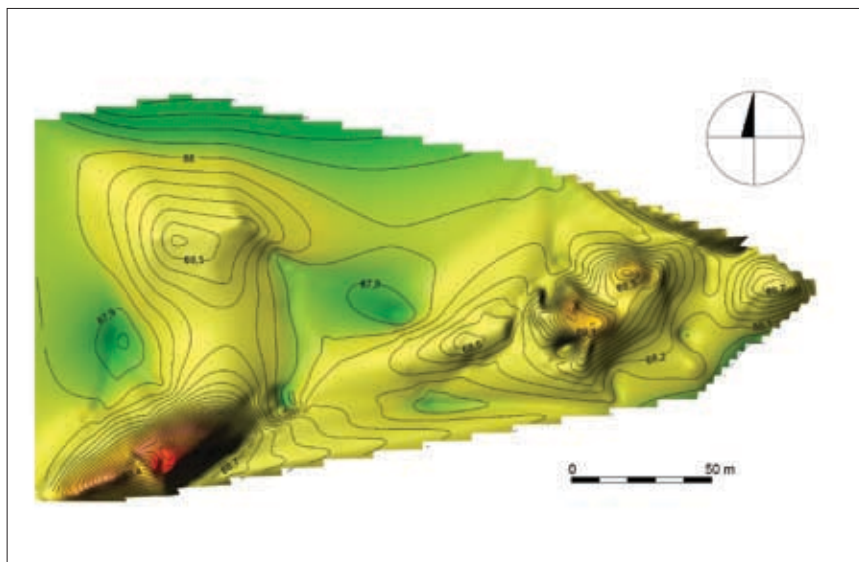
Położenie: wysokopienny las iglasty

Obszar stanowiska: ~ 0,4 ha

Liczba kurhanów: 6

Chronologia: III epoki brązu

Cmentarzisko położone jest na północnym skraju Wzgórz Kozuchowskich, w terenie silnie pofałdowanym, około 2,5 km na południe od rzeczki Czarna Struga i około 1 km na północny-zachód od strumienia Mi-

RYC. 3. Plan stanowiska Mirocin Dolny nr 1

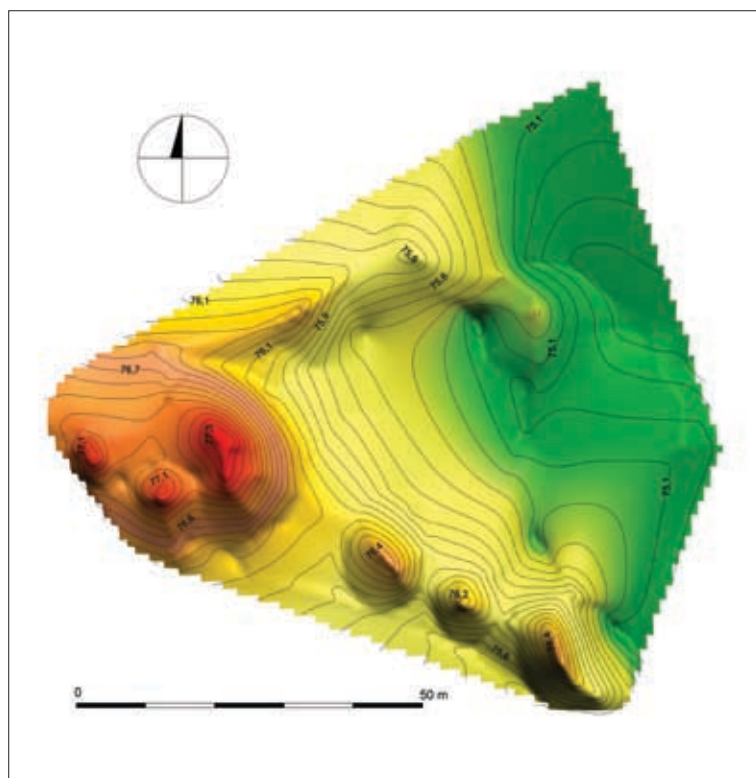
FIG. 3. Mirocin Dolny No. 1 site plan

rotka. Kurhany umiejscowiono w niewielkiej kotlinie, zamkniętej z czterech stron wzniesieniami o wysokości względnej zawierającej się między 5 a 10 m.

Pierwszą wzmiankę dotyczącą studzienckiego cmentarzyska zamieszczono w 1926 roku. Informowała ona o odkryciu w pobliżu wspomnianej wsi nasypów ziemnych i eksploracji jednego z nich. W rozkopanym kurhanie odkryto groby ciałopalne wyposażone w naczynia ceramiczne datowane na III okres epoki brązu. Miejsce ich usytuowania znajdowało się na skraju nasypu co sugeruje, że były to groby poboczne. Niestety, w publikacji nie podano ich liczby. Należy

przypuszczać, że grób centralny został wcześniej wyrobowany lub zniszczony (Altschlesien 1926, 74; Kleemann 1934, 10).

W obrębie nekropolii znajduje się obecnie sześć kurhanów, które tworzą linię wzdłuż osi wschód-zachód (ryc. 4). Od strony północnej są one częściowo otoczone podłużnym nasypem. Na obecnym etapie badań trudno jest jednoznacznie stwierdzić czy jest to naturalna forma terenu, czy też powstała na skutek działalności człowieka. Między kurhanami a wałem znajduje się niecka o średnicy około 30 m, która może być śladem po wybraniu ziemi potrzebnej przy wznoszeniu nasypów.

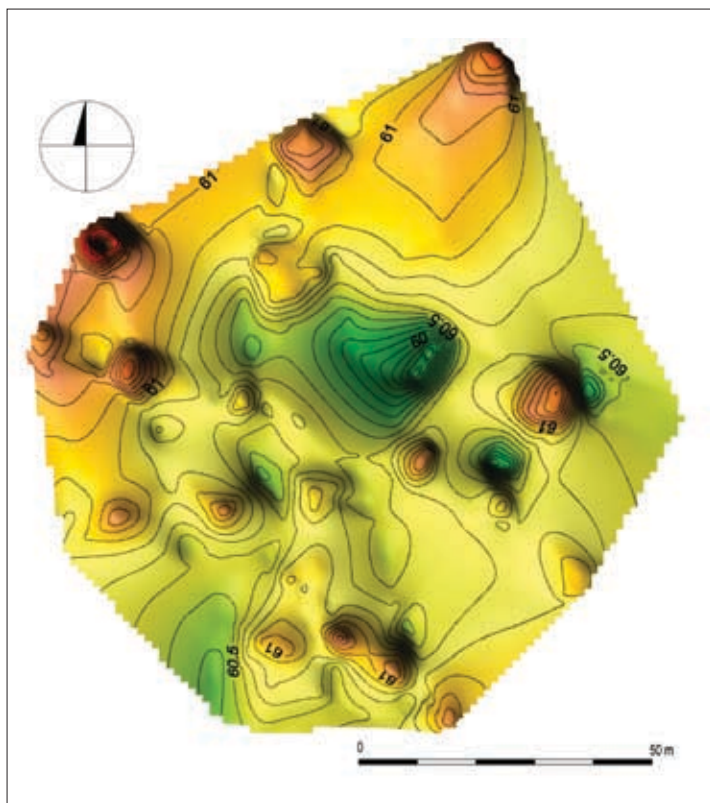
RYC. 4. Plan stanowiska Studzieniec nr 1
 FIG. 4. Studzieniec No. 1 site plan

5. TARNÓW JEZIERNY, STAN. 19 (Jeziorna 1), gm. Sława, pow. wschowski
 Nr obszaru AZP: 63-18/9
 Położenie: wysokopienny las iglasty
 Obszar stanowiska: 1 ha
 Liczba kurhanów: 19
 Chronologia: III-IV okres EB

Cmentarzysko znajduje się na Pojezierzu Sławskim. Jest ono usytuowane w terenie płaskim, około 750 m na zachód od aktualnej linii brzegowej jeziora Sławskiego i około 200 m na południe od niewielkiego ciekę wodnego o nieustalonej nazwie.

Najwcześniejsze informacje dotyczące powyższego stanowiska pochodzą z drugiej połowy lat 30. XX wieku. Jak wynika z literatury, w 1936 roku, odkryto w lesie, w pobliżu miejscowości *Hammer* (obecnie Kuźnia Głogowska) zgrupowanie 21 kurhanów. Już wtedy stan ich zachowania oceniano jako zły. Większość nasypów było uszkodzonych na skutek gospodarki leśnej, w szczególności głębokiej orki. Skala dewastacji musiała być na tyle duża, że jeszcze w tym samym roku zostały podjęte ratunkowe badania wykopaliskowe w obrębie jednego z kurhanów. Obiekt ten miał nasyp ziemny o średnicy 12,7 m i wysokości około 1 m. W jego wnętrzu natrafiono na skrzynię kamienną – grób centralny, sześć

grobów pobocznych oraz na liczne skupiska ceramiki. W skład wyposażenia grobowego wchodziły różnego typu naczynia, które ogólnie datowano na IV okres epoki brązu (Nowothnig 1936, 177-181, ryc. 1-2). Niestety, brak dokładnej lokalizacji stanowiska sprawił, że w późniejszym czasie nie kontynuowano wykopalisk. Sytuacji tej nie zmieniły przeprowadzone w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski badania powierzchniowe terenów położonych wokół Jeziora Sławskiego. Stanowisko to nadal pozostawało niezlokalizowane, aczkolwiek nadano mu wtedy numer ewidencyjny w obrębie Tarnowa Jeziernego. Weryfikacji dokonano dopiero w 2006 roku, kiedy to przeprowadzono ratownicze badania archeologiczne na „nieznanym” cmentarzysku kurhanowym w pobliżu miejscowości Jeziorna, które jednak okazało się stanowiskiem archiwalnym. W trakcie prac wykonano plan warstwicowy nekropoli obejmujący około 25 kurhanów o wysokości od 0,3 do 1,5 m. W sąsiedztwie niektórych z nich wystąpiły różnej wielkości skupiska kamieni stanowiące najprawdopodobniej pozostałości konstrukcji kamiennych. Wykopaliska prowadzono na terenie o powierzchni 2 arów, przy czym w całości przebadano jeden z kurhanów. Obiekt ten miał średnicę 6-6,5 m i wysokość 0,6 m. U jego podstawy zarejestrowano płytki rów dookolny.

RYC. 5. Plan stanowiska Tarnów Jezierny nr 1

FIG. 5. Tarnów Jezierny No. 1 site plan

We wnętrzu nasypu natrafiono na jeden obiekt grobowy, składający się z przepalonych kości ludzkich, licznych fragmentów ceramiki, fragmentu stopionego brązu oraz kamieni. Kurhan ten jest datowany na III lub III/IV okres epoki brązu. Ciekawych znalezisk dostarczyły również wykopiska prowadzone w południowej części stanowiska, gdzie częściowo odsłonięto obiekt, który interpretuje się jako miejsce ciałopalenia (Krzepkowski, Groblica 2006).

Prace inwentaryzacyjne prowadzone w 2011 roku umożliwiły weryfikację wcześniejszych ustaleń na temat zasięgu stanowiska. Jednym z głównych celów badań było dokładne określenie liczby kurhanów oraz stanu ich zachowania. Współcześnie na terenie cmentarzyska znajduje się 19 różnej wielkości nasypów ziemnych, tworzących jedno koncentryczne zgrupowanie (ryc. 5). Kopce mają średnicę około 10 m oraz wysokość od 0,3 od 1 m. Jeden z nich, usytuowany na wschodnim skraju nekropoli, jest nieco większy. Jego względna wysokość dochodzi do około 1,5 m, natomiast średnica wynosi około 15 m. Wracając do kwestii związanej z liczbą kurhanów należy stwierdzić, że jest ona niemal zbliżona z ustaleniami dokonanymi w 1936 roku przez W. Nowothinga, przy czym brak dwóch obiektów wypada tłumaczyć całkowitym ich zniszczeniem, które mogło

nastąpić w trakcie wykopisk lub na skutek gospodarki leśnej. Inwentaryzacja stanowiska pozwoliła również zlokalizować w obrębie cmentarzyska doły strzeleckie lub rabunkowe oraz zagłębienia terenu między poszczególnymi kurhanami.

***

Porównując dane archiwalne z wynikami przeprowadzonej inwentaryzacji można zaobserwować znaczne rozbieżności w zakresie danych na temat liczby i wielkości kurhanów. Wynikają one z jednej strony z procesu niszczenia stanowisk archeologicznych i znikania pojedynczych obiektów, z drugiej zaś strony – tam gdzie stwierdzono więcej nasypów niż jest to wymienione w literaturze, można przypuszczać, że jest to skutek sporządzania tylko bardzo ogólnych szkiców sytuacyjnych, a nie dokładnych planów. Wyniki inwentaryzacji można uznać za udane: zlokalizowano wszystkie stanowiska, dokonano szczegółowych ich pomiarów umożliwiających ustalenie liczby, wielkości i zasięgu występowania nasypów, co ma wpływ na charakter dalszych działań mających na celu ochronę zabytków na tym terenie.

TABELA 1. Inwentaryzacja wybranych cmentarzysk kurhanowych z epoki brązu z terenu środkowego Nadodrza

TABLE 1. Field cataloguing of selected barrow cemeteries of Bronze Age on the in the Middle Odra River territory

Lp.	Miejscowość	Nr stan. W miejscowości	Obszar AZP/ nr na obszarze	Powierzchnia [ha]	Liczba kurhanów	Chronologia [okres EB]
1.	Bobrowniki	1	63-16/2	0,7	9	IV-V
2.	Dąbrowa	1	63-16/21	6	55	IV
3.	Mirocin Dolny	1	65-14/53	1	5	IV
4.	Studzieniec	1	65-14/134	0,4	6	III
5.	Tarnów Jezierny	1	63-18/20	1	19	III-IV

THE FIELD CATALOGUING OF SELECTED BARROW CEMETERIES OF BRONZE AGE IN THE MIDDLE Odra RIVER TERRITORY

SUMMARY

In the Middle Odra River territory, according to the latest data, there are 83 barrow cemeteries dated on different phases of Bronze Age, and connected with Lusatian culture people settlement (Kuźbik 2010, 30-52). In spite of the fact that a major part of them has already been subject to research before, among others archeological excavations, only few of them possess the created plans, and mostly they are rather general and imprecise situation drafts. The main goal of undertaken field cataloguing works was to create up-to-date contour line plans for selected sites, and to verify the data known from the literature concerning the number, the size and the range of occurrence of barrows. For the cataloguing there were five barrow cemeteries selected, all lying in the northern part of Dolny Śląsk (Lower Silesia), and differing in location place, the size of area, the number of objects registered, and dating (table 1). These were the cemeteries in Bobrowniki (Fig. 1), Mirocin Dolny (Fig. 2), Studzieniec (Nowa Sól county) (Fig. 3),

Dąbrowa (Zielona Góra county) (Fig. 4), and Tarnów Jezierny (Wschowa county) (Fig. 5), all on Lubuskie Voivodship area.

Comparing the archive data with the results of the conducted cataloguing one can observe significant divergences concerning the data on the number and the size of barrows. On one hand they result from the process of devastation of archaeological sites and the vanishing of single features, on the other, however, where more mounds were stated than it was assumed in the literature, it may result from preparing only very general situation drafts instead of quite detailed site plans. The results of the cataloguing may be treated as successful: all the sites have been positioned, thorough measurements of the sites were made, thus allowing to state the number, size and range of barrow occurrence, which impacts on the character of further activities concerning the protection of antiquities on this area.

LITERATURA:

ALTSCHLESIEIEN

1926, t. 1, z. 1, s. 74.

ALTSCHLESISCHE BLÄTTER

1931, t. 6, z. 1, s. 12.

1936, t. 11, z. 7, s. 227.

INFORMATOAR ARCHEOLOGICZNY

1973 *Badania rok 1972*, Warszawa.

KLEEMANN O.

1934 *Die mittlere Bronzezeit in Schlesien*, Breslau.

KRZEPKOWSKI M., GROBLICA S.

2006 *Opracowanie wyników ratowniczych badań archeologicznych na cmentarzysku kurhanowym kultury łużyckiej z epoki brązu w Jeziornej, st. 1, gm. Stawa, pow. wschowski*, maszynopis w Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zielonej Górze.

KUŹBIK R.

2010 *Cmentarzyska kurhanowe ludności kultury łużyckiej na środkowym Nadodrzu w epoce brązu*, maszynopis pracy magisterskiej w Archiwum Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

KWAPIŃSKI M.

1986 *Uwagi o genezie grobów kurhanowych ludności kultury łużyckiej w dorzeczu Odry*, Rocznik Lubuski, t. 14, s. 119-150.

MARCINKIAN A.

1974 *Stan badań nad kulturą łużycką epoki brązu w północnej części Dolnego Śląska*, Zielonogórskie Zeszyty Muzealne, t. 4, s. 41-65.

MERTINS O.

1899 *Zwei Gräberfelder der Bronzezeit*, Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift, t. 7, s. 517-525.

NOWOTHNIG W.

1936 *Die Hügelgräber in der Hammerheide*, Altschlesische Blätter, r. 11, z. 6, s. 177-181.

ORLICKA-JASNOCH J.

2012 *Wybrane cmentarzyska kurhanowe ludności kultury łużyckiej z terenu województwa lubuskiego w świetle skaningu laserowego*, Archeologia Środkowego Nadodrza, t. IX.

RASCHKE G.

1926 *Ein Hügelgrab der jüngeren Bronzezeit bei Nieder Herzogswaldau Kreis Freystadt*, Altschlesien, t. 1, s. 218-232.